

PARLAMENT DE CATALUNYA

Presidència interina de l'honorable Sr. Jaume Serra i Húnter

DIARI DE SESSIONS

Sessió extraordinària del dia 29 de desembre del 1933

SUMARI

S'obre la sessió a les set i cinc minuts de la tarda sota la presidència de l'honorable senyor Jaume Serra i Húnter.

Lectura i aprovació de l'acta de la sessió extraordinària anterior.

Ordre del dia :

Sessió necrològica a la memòria del primer President de Catalunya.

Lectura de les següents comunicacions :

De l'honorable senyor Conseller Primer a l'honorable senyor President del Parlament de Catalunya donant compte de la mort del President de Catalunya En Francesc Macià i Llussà i trametent l'acta del traspàs llevada pel Conseller de Justícia i Dret.

De l'honorable President interí de la Generalitat, senyor J. Casanovas, a l'honorable senyor Vice-president Primer del Parlament preguntant-li que amb càrrec interí es faci càrrec de la Presidència de la Cambra, i

De l'honorable President interí de la Generalitat, a l'honorable President interí del Parlament comunicant-li que s'ha possessionat interinament de la Presidència de la Generalitat i que ha confirmat en llurs càrrecs els senyors Consellers que componen el Consell Executiu, mantenint la delegació de les funcions executives a favor de l'honorable senyor Miquel Santaló i Parvorell, i que ha confirmat així mateix en llurs càrrecs els senyors Comissaris Delegats de la Generalitat a les comarques de Girona, Lleida i Tarragona.

Parlament de l'honorable President interí de la Cambra, senyor Jaume Serra i Húnter.

L'honorable senyor Conseller Primer manifesta que en nom del Govern parlarà el senyor Ventura Gassol, Conseller de Cultura.

Parlament del senyor Ventura Gassol.

Discurs del senyor Companys en nom de la Majoria d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Discursos dels senyors Abadal, Romeva, Lloret, Ruiz i Ponseti, Lluhi, Simó i Bofarull i Mora en nom de les respectives Minories.

Lectura d'una proposició signada pels senyors Solé i Pla, Irla, Soler i Bru, Dot, Fontbernat, Bru, Farreres i Cerezo, perquè consti en acta el profund dolor del Parlament de Catalunya per la mort de l'honorable senyor Francesc Macià, primer President de la Generalitat i interessant l'adopció de diversos acords encaminats a perpetuar la seva memòria.

El senyor Solé i Pla defensa aquesta proposició.

Manifestacions del senyor Abadal referents a l'oportunitat d'uns extrems de la proposició.

Resposta del senyor Companys i rectificacions dels senyors Abadal i Companys.

Es retirada la proposició.

En senyal de dol s'aixeca la sessió.

Són tres quarts de nou i vuit minuts de la vetlla.

S'obre la sessió a les set i cinc minuts de la tarda, sota la presidència de l'honorable senyor Jaume Serra i Húnter, President interí del Parlament.

Al banc roig hi ha els honorables senyors Conseller Primer i Consellers de Cultura, de Sanitat i Assistència Social, d'Agricultura i Economia i de Treball i Obres Públiques.

Es llegida i aprovada l'acta de la sessió extraordinària anterior.

ORDRE DEL DIA

Sessió necrològica a la memòria del primer President de Catalunya

(El senyor Secretari dóna lectura a les tres comunicacions següents:)

«Honorable senyor :

Per al compliment del que disposa l'Estatut interior, el Consell executiu de la Generalitat us fa saber, amb el més greu dolor, la mort del President de Catalunya En Francesc Macià i Llussà, i us tramet l'acte del traspàs llevada pel Conseller de Justícia i Dret.

Barcelona, 25 de desembre del 1933. — El Conseller Primer, M. Santaló.

Honorable senyor President del Parlament de Catalunya.»

«Honorable senyor :

Havent ocorregut la mort de l'honorable senyor Francesc Macià i Llussà, m'escau, tal com prescriu l'article 44 de l'Estatut interior de Catalunya, l'honor tristíssim d'ocupar interinament la Presidència de la Generalitat de Catalunya i de pregar-vos alhora que, també amb caràcter interí, us feu càrrec de la Presidència de la Cambra.

Palau de la Generalitat, 25 de desembre del 1933. — El President interí de la Generalitat, Joan Casanovas.

Honorable senyor Vice-President Primer del Parlament de Catalunya.»

«Honorable senyor :

Tinc l'honor de comunicar-vos que, com a conseqüència de la defunció de l'honorable President de Catalunya senyor Francesc Macià i Llussà, i en compliment del que disposa l'article 44 de l'Es-

tatut interior, m'he possessionat interinament, en el dia d'avui, de la Presidència de la Generalitat i he confirmat en llurs càrrecs els senyors Consellers que componen el Consell Executiu, mantenint la delegació de les funcions executives a favor de l'honorable senyor Miquel Santaló i Parvorell.

Aixímateix he confirmat en llurs càrrecs els senyors Comissaris Delegats de la Generalitat a les comarques de Girona, Lleida i Tarragona.

La qual cosa us comunico per al vostre coneixement i efectes.

Visqueu molts anys.

Barcelona, Palau de la Generalitat, a 25 de desembre del 1933. — El President interí de la Generalitat, J. Casanovas.

Honorable senyor Vice-President Primer, President interí del Parlament de Catalunya.»

El Sr. PRESIDENT : Aquestes tres comunicacions expliquen a bastament l'actuació meua durant aquests dies, perquè, segons preceptua l'Estatut Interior, el Vice-President Primer ha de fer-se càrrec interinament de la Presidència de la Cambra. I des d'aquest moment, el Parlament s'ha associat a tots els actes que han tingut lloc per tal de manifestar el condol per la mort del Primer President de la Generalitat de Catalunya.

La Mesa ha tramès aquest condol al President interí de la Generalitat i a la família del plorat President ; i al mateix temps ha comunicat la trista nova als senyors Diputats i els ha pregat llur assistència a l'enterrament. I també ha obtingut que, en ordre als actes del dia de l'enterrament, hagi restat uns minuts davant del Parlament el cadàver de Francesc Macià per tal de disposar sobre el seu fèretre una corona.

Aquesta sessió necrològica ha estat convocada — aquesta ha estat almenys la meua intenció — perquè el poble pogués veure que el Parlament, que va elegir President el senyor Macià, sabia honorar la memòria de l'home que tant va estimar-lo. Aquesta Presidència creu, doncs, interpretar el sentiment dels Diputats que formen els diferents sectors de la Cambra, i que d'una manera que podem dir-ne total van assistir a l'acte de l'enterrament, convocant aquesta reunió per tal de donar una forma ben concreta i definitiva que resti en l'esdevenidor com un tribut al Primer President de la Catalunya autònoma.

El Parlament en aquest acte, té, sens dubte,

per així dir-ho, un dret de primacia, perquè Francesc Macià no sols era Diputat en aquest Parlament, sinó que el càrrec que exercia, la suprema magistratura de Catalunya, la devia precisament a la voluntat i a la proposta d'aquest Parlament, ja que, com tots els senyors Diputats saben, en aquest mateix saló el 14 de desembre de l'any passat fou elegit per a ocupar el càrrec que comporta la direcció màxima de la política de Catalunya.

I fins en el retard en convocar aquesta Sessió — jo no he d'amagar-ho — han pesat en mi mòbils de caràcter sentimental. He deixat passar quaranta vuit hores des de la data o el moment de l'enterrament, i aquesta sessió s'ha convocat en un moment en què els sentiments unànims de condol a Catalunya commouen encara totes les nostres contrades.

I no és sols Catalunya, el poble adolorit. Ho són també aquelles altres terres d'Ibèria que ell en deia terres germanes. Ho són tots els que, catalans i no catalans, compartiren amb ell les penes de l'exili. I són molts els pobles d'arreu del món que s'han associat a aquest condol nacional nostre. Sí; pot dir-se que la mort de Francesc Macià ha fet vibrar l'ànima de molts pobles, i sobretot la d'aquells que, per condicions especials de la seva història, estan lligats a nosaltres o que senten també aquesta pena de no haver encara pogut conquerir la seva íntegra llibertat. De tots s'han rebut proves inequívokes. I crec que, en aquestes proves, hi hem de veure nosaltres, no solament l'avinentesa del moment, sinó també un testimoni de consideració i fins d'amor a la nostra Catalunya.

Les dates del 14 de desembre del 1932 i 25 de desembre del 1933, són, en la història de Catalunya i, sobretot, en la història del nostre Parlament, dues fites inesborrables i dos moments de màxima intensitat patriòtica.

No és hora ni és aquest el lloc ni sóc jo tampoc qui ha de parlar de la seva obra; que la sensibilitat no és una bona guia de la intel·ligència, ni tinc jo autoritat suficient per a fer el seu elogi. No és aquest, moment d'exposar ni de valorar, sinó que és el moment de constatar un fet innegable: homenatgem un home que representa la unitat de tot un poble que va camí del seu esdevenidor.

Unes paraules del President traspassat, valdran molt més que qualsevol altres mots matisats per l'emoció del moment i fins també subratllats pel dolor que tots sentim. Francesc Macià va pronunciar aquestes paraules, el dia de la seva elecció, en aquesta Cambra. Escolteu-les: «Jo he cregut sempre en Catalunya i en el seu triomf per damunt de tot. Cap pàtria no pot morir mentre tingui fills que la sentin amb força, que li donin si cal la seva vida.

Accepto l'alt càrrec que em doneu. Ho accepto, perquè així, en cada moment, puc ésser el fidel servidor, el primer servidor de Catalunya. Ho accepto amb joia, perquè comprenc i em faig càrrec de la responsabilitat que això representa. Jo em faré càrrec de tots els afanys, de les aspiracions, dels dolors i fins de les il·lusions del poble de Catalunya.»

I us diré com a glossa darrera d'aquestes paraules: Francesc Macià, símbol de Catalunya, per uns, realitat que tradueix íntegrament una ideologia per altres; primer President de la Catalunya autònoma, per tots; la seva vida és com una conjunció de la idealitat perenne que guia tots els grans homes, i per nosaltres és també una manifestació del seny característic de l'ànima catalana.

Jo us ofendria, senyors Diputats, si volgués indicar-vos que us féssiu càrrec de la solemnitat d'aquest acte. Doneu a aquestes consideracions meves la interpretació i l'abast que la Cambra estimi adient, en el ben entès de què el que acordi sigui una cosa digna del nostre President, de la seva pàtria, de la nostra pàtria, Catalunya!

Té la paraula el senyor Conseller Primer.

El Sr. CONSELLER PRIMER: Senyors Diputats: Pretenem abans que tot reiterar al Parlament de Catalunya l'agraïment més profund, en nom del Govern, per les manifestacions de condol que va expressar la Mesa d'aquest Parlament al Govern de Catalunya per la pèrdua del volgut i plorat President, del primer President de la Catalunya autònoma, com deia ara fa moments l'honorable President del Parlament, per la pèrdua de Francesc Macià.

El Govern de Catalunya ha aplaudit la justa iniciativa de l'honorable President del Parlament de Catalunya, convocant una sessió extraordinària per a retre un tribut pòstum d'homenatge al que fou primer President de la Generalitat: a l'illustre Francesc Macià. El Govern ha aplaudit aquesta iniciativa; i com que jo no trobaria les paraules precises per a dir tota la magnitud del dolor que té el Govern per aquesta pèrdua, ni expressar justament el fervor amb què pren part en aquesta sessió necrològica, el Govern ha pensat que ningú no podria dir més i millor tot el que significa la figura gegantina de Francesc Macià, que el seu amic entranyable; i així ha pregat al company Ventura Gassol, al collaborador fidel que ha pogut copsar tots els somnis i totes les gestes del plorat President, en l'exili i a casa nostra, que fos ell qui parlés en nom del Govern en aquesta sessió solemne i memorable.

El Sr. PRESIDENT: El senyor Conseller de Cultura té la paraula.

El Sr. CONSELLER de Cultura: Senyors Diputats: fa un any i pocs dies que en aquesta capçalera del banc roig del Govern de Catalunya, s'aixecava la figura per tots inoblidable del que ha estat el primer President de la Generalitat de Catalunya.

No caldrà que digui res, per evocar-vos la figura de Francesc Macià, perquè tot quan diguéssim en aquestes hores solemnes resultaria feble al costat de la imatge que en servem. Em sembla que l'hi veig encara, pàl·lid com estava l'altre dia, al llit de mort, de tan ple com devia estar del sentit que tenia el moment històric que ell estava vivint.

Fou en aquella ocasió que el President de la Generalitat de Catalunya parlava amb una paraula plena de ressons històrics, comparant aquesta assemblea que ell inaugurava, amb l'antiga assemblea d'aquella Junta de Braços de Catalunya, la darrera vegada que es reunia — com ell deia

aquí — per acordar la guerra contra l'usurpador de les nostres llibertats, de mala memòria, Felip V.

Però per a no donar solament un to negatiu a les seves paraules, no sols es va cenyir a parlar de coses adverses, sinó que en Macià va desgranar aquí una sèrie de records en els que no hi mancava cap dels homes il·lustres de Catalunya. No s'oblidà dels literats, no s'oblidà dels polítics, ni dels que han portat els moviments socials a Catalunya. I dintre de cada matís no oblidava cap nom, fos del color i fos del Partit que fos.

Jo recordo que partint de Ramon Llull acabava amb els poetes i amb els literats contemporanis de Catalunya. Partint dels comptes fundadors acabava amb aquell del qual fou dit que era el seny ordenador de Catalunya, en Prat de la Riba. I entre els promotors dels moviments socials, partint dels més antics no oblidà les figures per ell com per nosaltres molt estimades del Doctor Martí i Julià, d'en Layret i d'en Seguí. I ho deia d'una manera com per a donar la sensació que en la tradició dels pobles tothom hi ha d'ésser comptat, figurant-hi tot el que representi un matís o una característica de la seva ànima.

A mi em semblava, sentint-lo, que anava formant com una mena d'arc de la tradició de Catalunya. Esculleixo la imatge de l'arc, perquè és de tal naturalesa que una pedra n'ha d'aguantar l'altra. Avui, jo tinc la sensació de què en aquell arc que Francesc Macià estenia sobre el Parlament de Catalunya amb els records de la història passada del nostre poble, avui, som nosaltres els que hi posem una altra pedra. Que dic nosaltres, és la mort que l'hi ha afegit. I aquesta nova pedra té el color de les més representatives de les altes figures que ha tingut Catalunya. Jo n'anomenaria una que té molta semblança amb la d'ell: la d'en Pau Clarís. La que avui hi afegim és la pedra que figurarà dintre de la història de Catalunya amb el nom, avui ja gloriós, de Francesc Macià.

Diffícil encàrrec el amb què m'ha honorat el Govern, germà Conseller Primer. Jo, en dir-m'ho, us he de confessar, vaig tenir una íntima il·lusió perquè em creia amb el deure de dir, en l'ocasió més solemne que pogués, tota l'emoció i tot l'amor que jo sento per aquest home exemplar que es digué Francesc Macià. Però jo us he de dir, companys, que, avui, gairebé m'en empenedeixo. Tenia molta raó el senyor President del Parlament, quan deia que no és la sensibilitat la millor guaidora de la intelligència. I quan es tracta de la pèrdua d'un amic tan amat, irreparable, i tan recent, aquesta sensibilitat encara falla molt més. En la mort dels amics estimats passa que, mentre el temps no ha vingut a guarir les nostres ferides i a suavitzar els records, sembla que encara que l'esperit d'aquell amic estimat i absent s'hagi desencarnat del cos, el cos i la seva presència material no hagi desencarnat encara per nosaltres i pels amics que l'enyorem i el plorem.

Quan dic això, tots ho comprendreu. Per a mi, Francesc Macià era una mena de pare. Però la intimitat del sentiment que hi havia entre els dos, era més íntima encara que la d'un pare. Havíem passat tantes hores amb ell durant aquell exili

que no acabava mai, que del respecte que inspira un pare, sense adonar-me'n, passava a la confiança que inspira un germà a un altre germà. I és que tant ell com jo sentíem sovint la necessitat d'esplaiar espiritualment tots aquells sentiments que teníem de tristesa i de pena, de no poder tornar a Catalunya.

Per això, ara, en parlar d'ell jo no sé desprendre'm d'aquesta part material. Em sembla encara que sento la tebior fervorosa de la seva presència. I, cosa estranya, trobant-me aquí, en el Parlament de Catalunya, per no sé quina mena de fenomen de records que s'entrelliguen, l'evoco més aviat en aquells moments que en els d'ara, i en aquelles terres hospitalàries on passàrem les hores de l'exili. La seva figura se'm presenta ara per aquells carrers de París i per aquells boscos tan dolçament hospitalaris de Bruselles que tantes hores ens havien suavitzat i per aquelles terres d'Amèrica on havia anat a portar la bona nova de la Catalunya que s'atansava. I recordant-lo ara d'aquesta manera, així com quan érem allà enyoràvem Catalunya, ara, jo, en aquests moments, deieu-me que us ho digui, enyoro l'exili. A l'exili el tenia al costat, i tenir l'avi, a l'exili, era com tenir Catalunya. Ell l'estimava tant, estava tan amarat del sentiment català i en tenia tan plenes totes les seves paraules, que anar amb Macià pel món era com anar amb Catalunya. I aquest és el mèrit de Macià, que quan va deixar la pàtria, no la va deixar pas per fugir, sinó que la va deixar per anar-la a propagar per tot el món i preparar així els camins de la que ja tenim.

En parlar de la figura de Macià, si hi pensem tots els que l'heu conegut d'aprop, veureu que si hi ha un cas de més íntima relació, més d'acord i d'una harmonia més absoluta entre la cosa exterior i la interior, entre l'espiritualitat i la figura, trobareu que aquest és el de Francesc Macià.

I això que no semblés que ho dic per fórmula purament literària, no. Ho dic amb tota intenció. Sempre, quan es dona aquest cas d'acord entre la figura externa, el posat extern i la fesomia espiritual i interior d'un home, ultra l'afecte que hi pugui tenir naturalment la figura material, hi tenen un gran afecte tots els seus actes morals. És en aquells homes que sempre parlen amb sinceritat, que no volen ocultar res, que tenen l'ànima als llavis, que aquesta harmonia entre la part visible i la interior és perfecta com passava en el President Macià. Aquell fons de romanticisme i de somni que tenia el cor d'en Macià, que de vegades, éssent un home tan sever com era, li donava aires d'infant; aquell fons de somni del gran Macià, era revelat per aquella mirada tan clara, forta i sincera, que sempre podia mirar i aguantar de cara a cara, tan si parlava amb un amic com si parlava amb un enemic, per als quals ell sempre havia tingut tots els respectes. Aire de somniador i d'idealista i d'alt romàntic, que venia completat pel seu gest, per la seva línia, pel seu braç, i per tota la seva figura que tenia tot l'aire i tot el ritme de l'home realitzador d'aquest somni que va ésser el que va informar tota la vida i tots els actes de Macià. I aquesta semblança externa d'en Macià, d'home sincer, d'home idealista, no podeu imaginar-vos el gran bé

que ha fet a Catalunya. Macià tot ell era simpatia; Macià era un home transparent; l'ànima li sortia pels ulls i per tot el seu cos. Anant pel món — jo us ho puc dir —, de vegades taciturn com estava i parlant poc com ell parlava, auster i sobri com era d'expressió, amb la seva sola presència i el seu pas per les nacions estrangeres deixava un rastre de simpatia que no es deturava en la seva alta figura, sinó que arribava a Catalunya. «Quina testa — em deien sovint a França —, quina mirada la d'en Macià, quin home més idealista.» I de vegades no havia dit gairebé res, només havia passat, havia fet un petit comentari. En Macià, amb la seva presència, era com una mena de senyera espiritual de Catalunya que anava pels pobles estrangers a presentar i a fer conèixer i a internacionalitzar el problema del nostre poble. Per això, a tot arreu on va passar, va deixar grans amics, no ja d'ell, sinó de Catalunya. Com us ho deia, a França, les primeres figures: Henry Torres, Paul Valéry, Vielé Griffin, Comtesse de Noailles, Romain Rolland; tots els intel·lectuals de França, quan es va produir el procés contra Macià, tots varen demanar per anar a retre homenatge a aquest cavaller de l'ideal que tots els francesos admiraven i varen publicar aquell manifest cèlebre, que tots vosaltres coneixeu, d'adhesió a la figura augusta d'en Macià i d'adhesió als problemes de la nostra Catalunya. A Bèlgica feren el mateix, Vandervelde, Pierard i Deanville. A l'Argentina, el doctor Palacios i així per tot arreu. Macià, que no havia de produir dintre de Catalunya! Es aquest do de gens que tenia, és aquesta mena d'eflúvi de sentiments, és aquesta mena d'atmosfera de cosa gairebé mística, que en visitar els pobles de Catalunya feia pensar en aquelles figures bíbliques que al seu pas agitaven el fons més interior de les ànimes. Jo ho havia constatat, alguna vegada, acompanyat d'amics de fora. Deauville, l'escriptor belga, ho escrivia arribant a Bèlgica, i deia: «Aquestes escenes que es produeixen amb en Macià, de dones que van allí a fer-li besar els fills, d'homes que van allí purament per tocar les seves robes, d'aquestes escenes — deia Max Deauville — fan recordar les escenes d'aquell gran Mestre que es digué Crist i que en passar pels pobles commovia els cors i feia que tothom sentís propòsits d'ésser bons, i d'estimar la llibertat i la justícia.

No vull ara entretenir-me massa en les dades històriques de la vida de Macià. La part històrica la coneixeu tots vosaltres i la coneix tot Catalunya. La història política d'en Macià va des de la crema de «La Veu de Catalunya» i del «Cucut» — cosa que li va costar la carrera perquè ell va ésser l'únic dels militars que no va voler aprovar aquell acte de barbàrie als quals aleshores ens tenien tan acostumats —, fins a la Presidència de la Generalitat de Catalunya, passant per la Solidaritat Catalana, passant per l'Assemblea de Parlamentaris i passant per tota aquella època llarguíssima del seu exili que culminà en l'intent de Prats de Molló. Intent que em plau ara recordar en aquesta hora també històrica per Catalunya, perquè fracassant i tot, va internacionalitzar el problema de Catalunya.

Què voldríeu que comentés jo de l'exili d'en

Macià? Les coses i els fets externs, tots els sabeu. El procés de Prats de Molló el va conèixer tot Catalunya i el va conèixer tot el món. Jo, però, sí que us diré una cosa íntima de la vida d'en Macià, i és que totes les virtuts a les quals ens al·ludia, en les hores d'exili es veien exaltades per aquell sentiment que ha estat el gran sentiment de tots els grans alliberadors: el sentiment de l'enyorança. En Macià, aquest home aparentment adust, quan s'enyorava tenia unes tendreses d'infant. I no enyorava purament la terra i el paisatge, sinó que era com aquells poetes de les renaixences de tots els pobles que han estat esclaus i han hagut de recobrar la seva llibertat: enyorava la realització del seu somni, que era d'alliberar a Catalunya. Jo a Macià, en hores ben íntimes, davant de paisatges ben estranys — com més estranys, de vegades més, de segur per llei del contrast, que li feien evocar els paisatges de la terra catalana — l'havia vist llagrimejar. Jo l'havia vist, a ell que més aviat solia reservar els seus sentiments, parlar amb una mena de desesperació com la que tenen els infants quan volen una cosa i no poden haver-la. Més d'una vegada s'havia de redreçar per no deixar-se endur del sentiment que l'empenyia a venir cap a Catalunya, passés el que passés i li costés el que li costés. I aquest propòsit que més d'una vegada estava a punt de fer en aquells moments d'enyorança, si no el feia, era perquè sabia que a l'exili, per damunt de tots els estats d'esperit havia d'organitzar aquell moviment revolucionari que volia portar a cap pel Pirineu i que ell tenia la fe absoluta que havia de reixir. Encara que erem pocs, relativament, comparant-nos amb la força amb que havíem de lluitar, ell sempre havia cregut en Catalunya, i deia fent la imatge que tots vosaltres els que l'havem vist més, li deveu haver sentit fer tantes vegades: «Falta l'espurna, falta l'espurna; si ve l'espurna tot Catalunya s'aixecarà.» I aquesta era la seva idea, i ell a Prats de Molló, no volia fer altra cosa, que això, ajudat amb el fervor de tots aquells joves, amics meus, als qual, ara, al fer memòria d'ell, del President, a mi em plau retreure-li el testimoni d'homenatge i de fervent amistat. Ell deia: «Si arribem al Pirineu, tot Catalunya s'aixecarà.» I deia també de vegades: «Si poguéssim anar a la plaça de Sant Jaume — com es deia llavors — jo proclamaria la República Catalana.» I ell ho deia amb una fe de sant, amb una fe que no dubta. Jo us confesso que de vegades l'havia tingut el dubte, i que quan ell deia això pensava: Respondria Catalunya? I ell ho repetia amb tanta esperança que s'encomanava. I així fou; Macià a la primera ocasió que va tenir, des del balcó de la Generalitat de Catalunya va proclamar la República Catalana. Aquesta República Catalana que amb tot i no més haver viscut tres dies, ha deixat tants records dintre el cor de tots nosaltres i sobretot en el d'ell, per l'enorme sacrifici que li costà. Ell ho deia als missatgers que havien vingut de Madrid, quan els feia veure que era el sacrifici més gran que havia fet en la seva vida, per no posar en perill no solament la República Catalana que ell havia proclamat, sinó també la República d'Espanya.

A l'exili, era tanta l'activitat que desenrot-

llava en aquest sentit de combatre la Dictadura, que tots ho sabeu, en Macià era l'aglutinant de tots els revolucionaris que hi havia a Espanya, des dels comunistes a les dretes republicanes. No hi havia home de llibertat que a París no anés a trobar en Macià. Jo veig cares aquí, no he de nomenar-les, entre els Diputats, que vingueren allí diverses vegades a posar-se en contacte amb aquell home que, tancat i tot en aquell reconet de Bois Colombes, era l'impulsador de tots els moviments que anaven a passar aquí a Catalunya i a Espanya, contra la monarquia. Amb tots ells va estar d'acord, i més d'un d'ells potser va fracassar, com va passar al cèlebre moviment de la nit de Sant Joan, com deia ell, per manca d'audàcia. Jo recordo encara que quan vàrem enviar, com missatger per parlar amb ells, amb els que hi havia a Tarragona, el meu estimat amic Carner Ribalta, i va parlar amb l'enyoradíssim Galán, ell els deia: «Feu el que jo us dic, armeu el poble; si no ho feu així, els guàrdies civils us empresonaran; tingueu audàcia.» I semblava com una mena de do que li feia endevinar aquestes coses, que vertaderament alguns d'aquests moviments fallaven per això, perquè a darra hora hi havia dubtes, no hi havia aquella decisió que sempre fou una de les seves característiques.

I així, any darrera any, seguia lluitant a França d'acord amb tots els elements revolucionaris de Catalunya i d'Espanya amb una tenacitat de voluntat que superava la dels mateixos joves. I no solament estava en relació amb ells, sinó que estava en relació amb els altres pobles del món afins amb Catalunya. I així al costat nostre sovint hi teníem delegats, no sols dels altres pobles d'Ibèria, com d'Euskadi i de Galícia, que també tenen dret i volen la llibertat, sinó d'altres pobles del món que havien passat la mateixa tragèdia de Catalunya, com era Irlanda. Ara De Valera se n'ha recordat d'aquelles relacions que hi havia amb el delegat d'ell a París i ha manifestat el condol a Catalunya, manifestant aquest fons de solidaritat i d'harmonia de sentiments que hi ha entre el poble irlandès i el de Catalunya.

Fou després de Prats de Molló quan va començar el calvari, diem-ne, d'en Macià. Fou a la presó de la Santé de París, on en Macià va donar l'exemple de serenitat i de fortitud d'esperit passant per totes les proves que vàrem haver de passar en aquella presó de França, i d'allí vingué l'expulsió a Bèlgica, la gran hospitalària. I de Bèlgica vingueren els viatges a Amèrica. I a Amèrica vingueren les deportacions de l'Argentina i després els empresonaments de Xiè. I en Macià passava pel món perseguit per tots els jutges, davant dels quals es presentava amb una integritat i amb una exaltació per Catalunya, que en convertí més d'un a la nostra causa, fent conèixer al món les arbitrarietats de la dictadura i de la monarquia i deixant ben alta la senyera de les aspiracions de la pàtria catalana. En això erraven els ambaixadors espanyols, que, preparant-li tots aquests processos i totes aquestes intervencions, anaven donant relleu a aquella propaganda interminable que feia en Francesc Macià a favor de les nostres llibertats.

(*Entra l'honorable senyor Conseller de Governació.*)

I deixeu que, escursant, vagi ja al moment en que Macià, ric de tots aquests valors dels quals us estava ara parlant i que ja feien d'ell una mena de figura llegendària, com vosaltres els d'aquí devíeu saber, i jo pressentia per les invitacions que ens arribaven de Catalunya, la figura de l'alliberador i de l'home que constituïa l'esperança de Catalunya i de moltes parts d'Espanya. Arribat aquí a Catalunya, ja sabeu el que passà amb en Macià. La primera vegada fou pres d'una manera violent i fou retornat a l'exili, cosa que per ell fou una penalitat, però que per Catalunya i per Espanya fou com una mena de crit d'alarma de totes les coses que s'atansaven, d'aquella mena d'atropells que havien començat i que s'haurien anat extenent a d'altres figures que lluitaven per la llibertat de Catalunya i contra la segona dictadura i contra la monarquia, constituint-se llavors aquell Comitè pro-llibertat que tants bons fruits va donar i que fou el precursor dels altres moviments que després han vingut i que han culminat en el moviment de la proclamació de la República catalana per boca d'en Macià.

Ell, en venir aquí, a Catalunya, es constituí en el braç executor de tota la tradició catalana. I fou el plasmador de la nova Catalunya. El que donà forma a totes les coses que d'una manera literària havien cantat els renaixentistes i havien ordenat els polítics. Calia l'home d'acció, calia l'home que imposés totes aquelles coses i institucions ja creades i filles de la tradició catalana. I era tant evident que calia, que sense aquest home d'acció, doblat de gran somniador, de gran idealista i de gran vident de les coses de Catalunya, com ho va demostrar no equivocant-se en totes les coses que havia anunciat, tot el que ja s'havia fet era inútil. Obra social, obra política, obra de cultura, sense l'home d'acció que aglutinés el poble, que ho sostingués, tot hauria estat un castell aixecat damunt la sorra. Miren, si no, Primo de Rivera, de mala memòria, amb una setmana sola en va tenir prou per a destruir totes les institucions magnífiques de cultura que s'havien creat a Catalunya. I en Macià — i aquest és el gran mèrit d'en Macià — en arribar a Catalunya, amb aquella força de simpatia i d'atracció de multituds que tenia i aquella força de llegenda que s'havia creat amb els seus sacrificis personals, aglutinà tot Catalunya i així pogué imposar les bases de l'autonomia catalana, del Parlament i del Govern primer de la Generalitat de Catalunya.

I ara ve un dels encerts més grans d'en Macià, cosa que li ha estat criticada i que ja entra en el terreny de la part política d'aquesta figura tan gran que trigarem anys i anys a veure'n una altra a dintre de la història de Catalunya que nosaltres podrem viure. I, sabeu quin és? És quan ell, l'home símbol, l'home estimat de tothom, l'home que rebia l'homenatge de dretes i esquerres, els d'un color i d'un altre color, enlloc de roman-dre símbol, venerat també per tothom, en Macià funda l'Esquerra Republicana de Catalunya i es fa el president de l'Esquerra Republicana de Ca-

talunya. I sabeu per què? No us ho he de dir. En Macià sabia que els problemes de Justícia i que els problemes de treball que li interessaven tant que, anant pel món les institucions que anava a veure més eren les institucions de caràcter social, no es podien resoldre bé sinó amb una orientació esquerrana.

Els problemes dels treballadors li interesaven tant que a Bèlgica fins volgué baixar a llocs perillosos, a les mines per a posar-se en contacte amb aquella gent que treballa i que sofreix, cosa que li va donar aquesta alenada d'humanisme, que va portar aquí a Catalunya, que fins aleshores semblava que només era patrimoni d'una classe, en Macià veient tot això, va dir: Sí, catalanista, sí, nacionalista, sí, però no n'hi ha prou. Hi han problemes que mai pel camí de la dreta no es poden resoldre. Fins el mateix problema de la cultura fóra també encara una cosa purament de privilegi, de no introduir aquesta alenada d'esquerrisme que ell va voler donar al catalanisme, que s'acostumava a tenir aquí a Catalunya. I aquesta per a mi és una de les seves majors glòries: haver-se després d'aquesta part de veneració que ell hauria pogut tenir de totes les classes i de tots els partits de Catalunya.

Ell féu el miracle de desvetllar els endormits. Els uns eren endormits per romanticisme i per coses més o menys de folclore, que jo no blasmo mai, perquè són el camí per arribar on hem arribat nosaltres, però sí que si un s'hi queda massa, es retarda dintre d'aquest avenç que han de fer els pobles pel camí de la llibertat i de la justícia. A aquests que estaven endormits per aquesta mena de sentimentalisme, sense adonar-se'n dels altres problemes vitals de justícia i de caràcter social que hi havien a Catalunya, els va portar a aquest camí. A aquells altres que endinçats en un sentit contrari en els problemes purament de caràcter social no sentien prou aquest sentit de catalanitat els hi féu sentir. Ell creia que totes les coses de Catalunya, fossin del color que fossin, de dretes, d'esquerreres, d'un costat o de l'altre no feien mai por quan tenien l'esperit de catalanitat i amb aquest esperit es podien resoldre. Ell féu això; va fer sentir els problemes socials als catalanistes i va fer sentir el catalanisme a aquells homes que només pensaven amb aquests altres problemes purament socials. Aquest, per a mi, és un dels grans triomfs que ha tingut en Macià: haver produït aquella mena d'agonolament de tot Catalunya al seu voltant, que va fer que es poguessin tenir aquelles votacions tant alçades, gràcies a les quals Catalunya té un Estatut, que no és el que ell volia, ni és el que ens havien promès. Ho dic perquè pensem que la part que ell no pugui haver realitzat tenim l'obligació de realitzar-la els del seu Partit, els seus deixebles, els seus companys que l'hem acompanyat fins l'hora de la mort. Aquest Estatut és la lleu del que ha de tenir Catalunya i que amb la memòria d'ell, pels camins d'harmonia, que aquests són els que jo crec que imperaran, hem d'anar imposant fins a tenir la plenitud de les nostres llibertats. En Macià, catalans, Diputats companys meus, va consentir el canvi del nom de República Catalana pel de Generalitat de Catalunya, com si li arrenquessin un tros de la

seva ànima. Però la República Catalana no la va matar ni la va ofegar, que la duia viva dintre del cor i la predicava a cada moment que se li presentava, en un sentit, no d'isolament, sinó d'humanisme i de federació de tots els pobles ibèrics, l'únic que pot assegurar del tot la República, honorables Diputats que m'escolteu, l'únic que desfà aquesta unitat artificial, d'Espanya, que és un perill per a la República. Ell — jo ho vull dir, perquè era la seva voluntat — la portava viva al cor aquesta República Catalana, germana de les altres Repúbliques, que ell esperava i que ell volia ajudar a què neixessin dintre d'Espanya. I la duia al cor, perquè ell sempre deia que podien arribar tres moments en què la República Catalana podia ésser la garantia, no purament de Catalunya, sinó una mena de port de salvació per a tots els republicans germans nostres d'Espanya. I aquests tres moments, sabeu quins eren? Si venia una dictadura, que no la volia tolerar; si venia un intent de restauració de la monarquia, que tampoc, com és natural, la volia tolerar, i si venia la més petita retallada de l'Estatut de Catalunya. Sempre deia que l'havíem de defensar com fos, perquè a la que deixéssim tocar un fil de roba de la llibertat de Catalunya, de mica en mica l'aniríem perdent tota i foren inútils tots els esforços de tantes generacions com s'han tingut de fer per arribar a l'Estatut que tenim avui i a aquest Parlament i a aquest Govern de Catalunya.

I ara deixeu que m'aprofiti d'aquest lloc com d'una mena d'altaveu ben alt, que s'aixeca per damunt de Catalunya per a dir a tothom que la memòria de Macià, plena d'exemples en tants sentits, ha de servir a tots els catalans perquè no perdem un sol moment la fidelitat a la doctrina que ell ens ha llegat. Ell deia una frase sovint, que a mi me'n feia endevinar una altra, i això, companys de l'oposició, deixeu que també us ho dirigeixi a vosaltres d'una manera especial, no perquè no us hagi adreçat les altres coses, sinó per a cridar-vos ara d'una manera especial l'atenció. Oposició, sí; oposició, sí, tan radical com volgueu, però positiva, que faci possible la convivència, i no faci impossible la col·laboració que havia de salvar Catalunya si mai arribés algun perill per les llibertats que li han estat ja reconegudes. Ell deia: «Catalunya caigué lluitant i amb sang, i per això Catalunya s'ha pogut tornar a redreçar, perquè morí d'una manera digna. Només els pobles que cauen d'una manera digna, arribada llur hora, es tornen a redreçar. Treballem tots, doncs, cada un al seu camp. Els socialistes dintre del socialisme, els conservadors dintre del conservadurisme, els d'esquerra dintre de l'esquerrisme. Esforcem-nos i lluitem perquè mai per mai, encara que vinguessin violències terribles, poguéssim dir que hem caigut, no per un fet de sang, no per un fet de violència, sinó per un fet de discòrdia, de no saber-nos entendre, de no saber-nos cohesionar per a fer cada dia més forta aquesta Catalunya nova que nosaltres hem d'empenyer i pel futur de la qual hem de sofrir encara i hem de treballar tant. I això no purament pensant en Catalunya, sinó pensant també amb els altres pobles d'Espanya que com nosaltres tenen

dret a tenir llur llibertat, i que la tindran, i pensant també amb el món, que és aquest el sentit universalista i humà que hem de donar al nostre nacionalisme».

Macià, en aquest sentit, no ha mort. Moren els homes que no deixen res; moren els homes que darrera seu només deixen el buit i el mal exemple. Els que deixen una obra no moren mai, queda la seva obra. I quan només la deixen començada, encara poden morir menys. Els que quedem, els hereus, no hem d'ésser purament hereus de les coses positives i dels avantatges materials i espirituals que ens hagin pogut llegar, sinó també d'aquelles dolors i d'aquelles sofrències que ha costat fer créixer allò que els nostres avis i els nostres pares plantaren. Aquest és el sentit de tradició que es té a la pagesia catalana, on veieu, de vegades, cultivada tota una muntanya d'una manera que la sola preparació que s'hi ha hagut de fer ja exigeix la vida d'una generació que ha treballat amb generositat per aquells que han de venir. Pensem en aquesta doctrina dintre de la cosa política, i acabem l'obra que Macià ha començat per a Catalunya. Per això no ens hem de plànyer, per això quan vingui el plor l'hem d'ofegar, perquè Macià no és mort. La mort dels grans sembradors d'ideal no és tal mort, no és una fi, al contrari, de vegades fa semblar que és una mena d'apoteosi. Davant de Macià no hi pensava ningú en la mort! Es veien arremolinades al voltant de la seva pàl·lida figura totes les gestes que ell havia fet i tot allò que ell pensava fer per a Catalunya.

Ara, en fer sentir el dol que té el Govern, en nom vostre com m'havem demanat, m'he esforçat en fer-ho de la millor manera que es pot fer sentir el dol per un home com Macià, que és fent l'elogi amb tota l'exaltació que a hom li és possible. Deixeu, doncs, que acabi aquestes paraules — que ja em perdonareu si m'han sortit una mica desordenades i degut, potser, a l'estat en què em sento en aquest moment, de salut i d'ànima. Deixeu que li dirigeixi la meua darrera salutació, que voldria que amb mí li dirigís tot Catalunya: Macià — li diria, tractant-lo de tu, com a aquells que han passat ja a la immortalitat — jo, que t'he acompanyat en tots els teus viatges, en el d'ara no t'he pogut acompanyar perquè te n'has anat a aquell exili d'on no es torna. Però ves i avença tranquil vers la immortalitat, que si aleshores a l'exili era jo sol qui t'acompanyava, ara és tot Catalunya que t'acompanya, i que per tu comença a sentir-se, com a nació, també immortal. I t'acompanya també el record de les figures més representatives de la República que t'han vingut a retre homenatge.

Ara em vénen a la memòria aquelles paraules que va dir en el discurs que va fer el dia del plebiscit de l'Estatut de Catalunya, que no semblen sinó la profecia de la mort que ens l'havia de robar. En elles hi veureu tota aquella senzillesa de cor que el feia estimar tant de la gent pobre i humil. Aquella senzillesa de cor que a mí de vegades m'ha fet pensar tant per damunt de les lluites apassionades de la política, pel molt que el fa semblar a una altra gran figura també amiga dels humils que, tot i essent d'un estat tant diferent

al seu estat, era també tant estimat per la multitud. Em refereixo a aquell home també perseguit i també tant bo que es digué Mossén Verdaguer. L'un era capellà i l'altre era home laic, però el poble no ho distingia; els estimava als dos, perquè els dos eren bons i els dos estimaven el poble, que això és el que hem de pensar. El poble de Catalunya ha cregut amb Macià amb tanta fe perquè ell, amb la mateixa fe, sempre va creure amb el poble de Catalunya.

I deien així aquelles paraules: — «Catalans: Tanta és la meua alegria, que voldria poder mostrar-vos el cor. Estic content, satisfet. Demano només tenir vida per arribar a veure la constitució del Parlament de Catalunya i l'establiment del Govern de la Generalitat.»

Doncs descansau en pau, Francesc Macià, primer President de la Generalitat de Catalunya, que ja ho heu vist i que de vós es pot dir el que no es pot dir de gaires homes, que heu mort havent complert allò que era el vostre ideal, que heu mort havent complert la vostra missió. Reposa en pau, doncs, amic de l'ànima, germà d'exili i de viatges, germà de sofrències i de somnis. Reposa en pau, que Catalunya vigila.

El Sr. PRESIDENT: ¿Algun altre senyor Diputat vol fer ús de la paraula?

El Sr. COMPANYS (L.): Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Companys.

El Sr. COMPANYS (L.): Unes paraules breus, senyors Diputats, per tal d'associar-me, en nom de la majoria d'Esquerra Republicana, a l'homenatge que en nom del Govern ha expressat, amb paraules emocionants i eloqüentíssimes, el nostre estimat company senyor Ventura Gassol, hem demanat l'ús de la paraula.

Nosaltres hem tingut l'orgull de què Francesc Macià fos el President de la nostra organització política, encara que el seu nom rebassa tota mena de partidismes, i més en els actuals moments; i nosaltres seguirem els seus ensenyaments i haurérem de procurar seguir amb la pobresa dels nostres mitjans i condicions les seves virtuts incomparables.

Tot Catalunya s'ha cobert de dol per la mort de l'alliberador de la nostra terra. Tot Catalunya ha manifestat el seu condol intens i s'ha palesat com la figura exquisida, dolça i caballeresca de Francesc Macià havia penetrat en l'ànima popular; però creiem que el moment més impressionant va ésser el moment de la nit del dilluns, quan una multitud inacabable s'aplegava formant cues que es recargolaven pels carrers que conduïxen a la Generalitat, com una estampa històrica inesborrable que dona a l'home que ha produït aquella manifestació, la figura no ja d'un cabdill nacional, sinó una figura simbòlica que el temps no produeix sinó després de llargues centúries. Ha mort Francesc Macià i hem enterrat les seves despulles, però el seu exemple i el seu esperit han d'animar les nostres resolucions. El que caldria que enterréssim, si fes falta, haurien d'ésser els apassionaments, els personalismes, les apetències, les morbositats polèmiques. I en aquestes hores de dolor, a tots els catalans els allarguem la mà; i als homes republicans i catalanistes, als homes

d'esquerra que senten afanys de reparacions socials, els hem d'estrènyer sobre el nostre cor per a realitzacions futures i per a lluites immediates.

Catalunya avant, sobre el fèretre de Francesc Macià, seguint les seves petjades, ens hem d'assecar els ulls, i hem de tenir un optimisme ple i un crit molt interior de «Visca la Pàtria immortal!», la Catalunya de destins gloriosos en el concert dels pobles lliures, agermanada, solidaritzada amb l'esforç de tots els homes per a trobar fórmules superiors de pau i de justícia.

He dit.

El Sr. ABADAL: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: El senyor Abadal té la paraula.

El Sr. ABADAL: Senyors Diputats: En nom de Lliga Catalana m'aixeco per adherir-me a les adhesions de sentiment i dol d'aquesta Cambra per la mort del Primer President de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià. Ell era la més alta representació de Catalunya. Per això, durant la seva vida nosaltres ens hem descobert sempre respectuosament davant d'ell: i en el moment de la seva mort, li dediquem un pietós record.

No és aquesta l'hora de judicar la seva actuació, perquè aquest judici pertany a la història, i la història, quan arribi el moment, serà la que farà el judici definitiu.

Durant la seva Presidència, s'ha establert l'Estatut de Catalunya, i durant la seva Presidència, al mateix temps, ha reascut aquest nostre Parlament, rebrot d'aquell Parlament que en els temps més gloriosos de la nació catalana, era, no sols el símbol de les nostres llibertats, sinó la primera institució d'Europa que fonamentà en la llibertat la vida dels pobles. I aquests dos fets transcendents van units al nom del President Francesc Macià; i sempre que la història parli d'ell, parlarà també del Primer President de la Generalitat de Catalunya.

No voldríem deixar d'observar dues circumstàncies que han ocorregut en ocasió de la seva mort: per una banda, la més alta representació de l'Estat, el President de la República Espanyola, ha vingut a retre homenatge davant de les despulles de Macià, President de la Generalitat de Catalunya, juntament amb representacions de diferents partits espanyols, fent constar d'una manera solemne que l'Estatut en què hi ha el principi de les nostres llibertats, és ja una cosa irrevocable, cosa irrevocable que no demana res més que les ampliacions que li calguin perquè ens poguem governar en la forma que més ens convingui. Per altra banda, l'actitud admirable del nostre poble, que malgrat el seu fons individualista, virtut i defecte a l'hora de la nostra raça — que en quan és virtut hem d'impulsar, i en quan és defecte hem de corregir —, i malgrat del llevat d'anarquisme d'algunes de les capes socials, ha reconegut la dignitat de la jerarquia i la necessitat de què existeixi aquesta jerarquia en la direcció de la collectivitat; sense diferències d'estaments ni de partits, ha seguit el fèretre del Primer President de la Catalunya autònoma, donant-nos a tots nosaltres una lliçó, que com a representants del poble haurem d'aprendre: la lliçó de la unió davant de les aspiracions de la pàtria catalana; la lliçó de què hem

de treballar fermament perquè, per damunt de les diferències que siguin imprescindibles dintre de les humanes societats, sapiguem nosaltres sembrar i aconseguir la germandat de tots els catalans, perquè, tots units, sempre que sigui necessari, prestem el nostre sacrifici a tot el que sigui major progrés i major prosperitat de la nostra pàtria catalana.

I ara, nosaltres, cristians, demanem a Déu que obliidi els seus errors, que tots en tenim en la vida, i recordi solament els seus mereixements. I que reposi eternament en pau!

El Sr. ROMEVA: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Romeva.

El Sr. ROMEVA: Senyors Diputats: Jo, en nom de la Unió Democràtica de Catalunya, m'he d'adherir cordialíssimament a aquest homenatge que aquí estem retent al primer President de la Generalitat de Catalunya.

La figura de Francesc Macià, la personalitat de Francesc Macià, ha estat estimada, ha estat venerada i ha estat, a l'ensem, combatuda i discutida. En la seva figura i en la seva actuació hi han hagut aspectes sobre els quals s'ha dividit l'opinió dels catalans, i s'ha dividit vivament, però, al mateix temps, en altres aspectes de la seva figura i de la seva actuació ha tingut un assentiment unànim de tot el poble, ha creat la coincidència de tots els catalans i ha posat fins en aquells que més acerbament el combatien, un respecte que no acaba aquí, que no es deturava en un mer respecte, sinó que els impulsava una efusió sentimental que s'ha manifestat en tot el seu esclat en aquesta hora solemníssima de la seva mort.

Aquesta veritat de provocar aquesta efusió, de provocar aquesta unió sentimental de tots, no solament dels que en un terreny polític eren els seus amics, sinó també dels seus adversaris, és el senyal de la seva grandesa, com és el senyal de la grandesa de qualsevol home.

Ara la mort l'ha desvestit de totes aquelles coses respecte de les quals, en judicar-les, nosaltres ens hem de dividir, i ha deixat la seva figura nimbada d'una manera refulgent amb la claror d'aquella virtut i d'aquell caràcter que tots estimàvem. Nibat amb aquesta aurèola entra a la història i la història el judicarà. Nosaltres no li podem oferir millor homenatge que el de seguir-lo amb aquell fervor, amb aquell entusiasme i amb aquell amor exaltat que ell sentia per Catalunya. No li podem oferir més homenatge que el d'estar disposats a servir a Catalunya amb aquest fervor, amb aquest exaltament que no nega, que no impideix la serenor i aquella fredor que acompanya les decisions irrevocables, ja que irrevocable ha d'ésser la nostra decisió de defensar la poca llibertat que tenim i d'acréixer-la, i aquest, senyors Diputats del Parlament de Catalunya, aquest és el vot que jo faig en memòria seva en aquests moments. No crec que es pugui dir ni que s'hagi de dir res més.

El Sr. LLORET: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Lloret.

El Sr. LLORET: Senyors Diputats: En fer

ofrena dels meus sentiments de condolència per la mort del nostre primer President de la Generalitat, Francesc Macià, en nom d'Acció Catalana Republicana, jo vull recordar-vos aquí un trist, un tristíssim privilegi que he tingut en la meua vida de catalanista i de republicà.

Era l'any 1917 que moria — a l'agost d'aquell any — Prat de la Riba, el primer President de la Mancomunitat de Catalunya, d'aquella institució gloriosa que va ésser l'inici de les nostres reivindicacions polítiques, i llavors vaig veure per primera vegada tot el poble català unit en un sol sentiment: el sentiment de la pàtria catalana que no era solament una aspiració, sinó que tenia, encara que minsa, una petita realitat en la Mancomunitat de Catalunya. He seguit la meua vida de catalanista i de republicà pensant que no podrien veure els meus ulls la realització dels ideals que tots nosaltres tant estimàvem, però jo, sentint avui l'amic Gassol, he de recordar que, retornat ell de l'exili, en moments íntims, ens parlava de la gran fe de Macià. Ens deia que Macià tenia la fe, tenia la illusió, tenia la convicció ferma de què arribaria el moment en que implantaríem les nostres llibertats i en que recobraríem la nostra personalitat nacional. Jo he de dir que la fe d'aquest home era certa. En ella creia Gassol i en ella vam creure nosaltres en aquella nit d'intimitat. Per això, en tot moment, els homes que m'acompanyen en la meua significació política, retransmeten homenatge al que ha estat el veritable deslliurador de la nostra terra.

Segurament sense el gest de Francesc Macià, que vingué a ésser l'home d'acció — com fou l'home ordenador aquell gran President que he esmentat suara —, sense el gest de Francesc Macià, potser la República no s'hauria instaurat a Espanya, però és innegable, és evident, que sense Francesc Macià no s'hauria instaurat l'autonomia a Catalunya.

Es veritat que no aconsegueix els nostres desigs i les nostres il·lusions aquest Estatut, que hem començat a portar a la pràctica, però jo us dic que la millor ofrena que podem fer a la memòria del primer il·lustre President de la Generalitat de Catalunya, que ha traspassat, és la de que en tot moment estiguem disposats als més grans sacrificis per a la consecució de l'ideal que ha assolit la terra catalana, ideal que l'ha guiat tota la seva vida.

El Sr. RUIZ I PONSSETI: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Ruiz i Ponsseti.

El Sr. RUIZ I PONSSETI: Senyors Diputats: Després de les paraules eloqüents i emocionants que aquí s'han pronunciat, nosaltres no hem d'afegir res més que l'expressió del nostre sentiment més sincer pel traspàs del primer President de la Generalitat de Catalunya.

Nosaltres en més d'una ocasió havíem estat adversaris lleials, però en aquests moments no veiem més que el sentiment d'amistat i gairebé de veneració que sentim pel President Macià.

Les paraules que aquí jo pogué dir en representació del nostre partit, no tindrien l'autoritat ni serien tan ben dites ni sobriament laconiques,

com les que va pronunciar, en nom de tots els socialistes del món, en nom de la Internacional Socialista, el nostre eminent president, Vandervelde. Jo us les vull llegir, per tal de que constin, també, en el nostre DIARI DE SESSIONS. Deia Vandervelde en el recent Congrés Socialista belga, davant de tots els congressistes posats a peu dret i escoltant emocionats les seves paraules:

«Encara que en Macià no era un dels nostres, en el sentit material del mot, era sí un socialista en l'accepció més ample del terme, perquè, efectivament, és ésser socialista sentir un amor ardent per la pau, professar sentiments d'amor per la classe treballadora i desitjar una humanitat millor. Macià era un home bo, un honrat demòcrata, un republicà i un cor socialista.» Aquestes eren les paraules de Vandervelde. No hem sinó fer-nos-les nostres, en nom de tots els socialistes catalans.

El Sr. LLUHÍ: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Lluhi.

El Sr. LLUHÍ: Senyors Diputats: En nom de la Minoria Nacionalista Republicana d'Espanya, he d'unir la meua veu a les que ja s'han sentit en aquesta Cambra exposant el sentiment que tots compartim per la mort del primer President de la Generalitat de Catalunya i lloant algun dels aspectes de la seva actuació.

Crec, com han dit altres companys, que és massa prop de tots nosaltres la seva actuació perquè podem fer un judici serè de la seva obra. És aquesta una funció específica de la història, que nosaltres intentaríem vanament suplantar.

De totes maneres, a través del contacte que hem tingut amb Francesc Macià; a través del coneixement que tenim de la seva actuació, n'hem, avui, de treure a rel·luir unes tres lliçons, perquè creiem que és útil al poble de Catalunya que les tingui ben presents.

En primer lloc, en les directives polítiques del senyor Macià, hi ha un aspecte que nosaltres desitgem subratllar, davant vostre i davant de tot el poble de Catalunya. Macià, en incorporar-se al moviment nacional de Catalunya i en tota la seva actuació dintre d'aquest moviment, va tenir sempre fixe una idea — una idea que recordava el senyor Gassol avui en el seu discurs, que va recordar el senyor Macià en el seu discurs pronunciat des del cap del banc roig — que, resumint-la, ve a dir «que si Catalunya ha renascut, és perquè va caure amb dignitat». Tot el pensament íntim de Francesc Macià es traduïa en la seva actuació dintre del moviment nacional de Catalunya, a què aquest moviment es mantingués en tots moments amb la màxima dignitat. I en aquest sentit ens cal reconèixer que de tots els homes que durant els moments més dolorosos de l'opressió dictatorial; de tots els homes que van lluitar per mantenir la dignitat del moviment a Catalunya, al que li correspon la major glòria, per la seva major participació i per la seva major responsabilitat, és indubtablement Francesc Macià.

Un altre dels aspectes de la seva actuació, dintre del moviment nacional de Catalunya, ha estat la seva concepció, portada a la pràctica constantment, de què un moviment nacional no pot triom-

far fins que arriba a les capes més profundes del poble; i tota la seva obra, eficient per demés, perquè ha possibilitat el triomf a Catalunya, ha consistit en anar francament i obertament al poble per a inculcar-li el sentiment patriòtic indispensable per a fer-li posar el seu esforç al servei d'una causa nacional.

L'aspecte final que de l'actuació política de Francesc Macià jo desitjo recollir avui, és el que fa referència a un altre pensament seu, patent en tota la seva actuació i que feia que declarés, en manifestacions i en actes, que el moviment nacional de Catalunya no podia triomfar en front d'un règim que no fos lliberal, en front d'un règim opressor, opressor no tan sols pel nostre poble, sinó inclús pels seus mateixos ciutadans. Per això Macià va considerar-se incompatible, no ja personalment, sinó incompatible el moviment nacional de Catalunya amb la monarquia borbònica que regia Espanya, i per això Macià va creure que el triomf nacional dels catalans havia de venir en el moment que triomfés la llibertat individual a tot Espanya, en el moment que triomfés un règim de llibertat a tot Espanya. I aquesta idea de Francesc Macià que es tradueix a través de tota la seva actuació política, és un alt exemple que el nostre poble ha de seguir i és una lliçó que ha de tenir ben apresada, perquè una llibertat nacional no es recobre dintre d'un règim d'opressió, i si una llibertat nacional pot triomfar ha d'ésser convivint dintre d'un règim de llibertat individual.

I assenyalades aquestes a judici meu, tres principals de les seves directrius polítiques — que moltes altres n'ha tingut d'incertades en la seva actuació com a primer President de la Generalitat de Catalunya —, perquè he cregut que són les directrius més essencials de la seva actuació política, nosaltres, en aquests moments, perquè quedi en la història mitjançant el DIARI DE SESSIONS, acabem la nostra expressió de condol dient que Francesc Macià ha complert el seu deure amb Catalunya.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Simó i Bofarull.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Breus paraules, senyors Diputats, per a sumar els sentiments d'aquesta minoria als que s'han manifestat en la Cambra per la pèrdua de Francesc Macià, primer President de la Generalitat de Catalunya.

Jo el veia el menys possible, perquè em feia un gran respecte, un profundíssim respecte. Veia en ell el que hi veiem tots avui que és mort: un home que per mirar-li la cara s'ha d'aixecar el cap fins els núvols, perquè així és de gran. La Història el judicarà.

El cor fou, fins a cert punt, el seu principal enemic. Hauria pogut situar-se, en forma d'ésser tan eficaç com ha estat per a la història, no precisament de Catalunya, sinó de les democràcies, en un altre pla. Però ja s'ha retret aquí: ell deia que si al poble no se'l fa participar, no sols intel·lectualment — és molt difícil; hi ha moltes capes avui poc permeables a la idea — sinó sentimentaltament, als moviments col·lectius, aquests perillien d'ésser estèrils. I per això ell, en lloc de man-

tenir-se essent l'eix de la vida catalana i només que actuant en aquelles ocasions solennials en què fos directament requerit pel poble o que ell entengués que en aquell moment ell havia de sortir i posar-se davant del poble, participava constantment de l'actuació política. I naturalment, el nostre poble, com tots els pobles, té els seus defectes col·lectius i és propens a la crítica que arriba moltes vegades fins la mordacitat i no té prou desinterès moltes vegades per apreciar les coses en conjunt, i aleshores es pot potser disminuir l'esfera d'una acció. De manera que el seu gran cor fou el que animà la seva vida i li donà dalit en tots aquests aspectes d'actuació, i gràcies a això precisament la majoria del poble català participa en aquesta obra i la seguirà, i en aquest seguici i en aquesta col·laboració nosaltres també ens hi creiem cridats dintre de la nostra modesta esfera. Nosaltres ens sumem, per tant, a les manifestacions de la Cambra en el dol de Catalunya i en el de tots els liberals del món, que tots han fet la manifestació directa o explícita de sentir la pèrdua d'aquell home assenyalat dintre les figures de la humanitat a l'Europa Occidental, i que dintre de Catalunya, hauríem de recórrer molts anys enrera per a trobar un home al qual parangonar-lo.

El Sr. MORA: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Mora.

El Sr. MORA: Senyors Diputats: Unes paraules, les més precises només, car el meu estat d'ànim fa que no pugui dir tot el que voldria, ni tant ben dit com correspon en un acte com aquest. En nom dels federals de la circumscripció de Barcelona-província, que jo represento en aquesta Cambra, m'adhereixo a aquest homenatge que el Parlament dedica al que fou el primer President de Catalunya, el gran català, en Francesc Macià. I davant el fet consumat, dissortadament els que per la nostra conseqüència ens diuen ja vells federals, fem la promesa de què seguint l'exemple del gran patrici defensarem sempre, com sempre hem defensat, la llibertat de Catalunya. Res més.

El Sr. PRESIDENT: Aquesta Presidència agreeix les manifestacions fetes per diferents sectors de la Cambra, que són com una glossa lapidària a la vida de Francesc Macià.

Responent als desitjos d'alguns Diputats d'aquest Parlament, s'ha presentat a la Mesa una proposició de la qual donarà lectura el senyor Secretari.

(Un senyor Secretari dona lectura a la següent proposició:)

«AL PARLAMENT»

Els Diputats que sotasignen tenen l'honor de presentar al President la següent

PROPOSICIÓ

Primer. — Fer constar en acta el profund dolor del Parlament de Catalunya per la mort de Francesc Macià, primer President de la Generalitat.

Segon. — Acordar en principi el trasllat de

les despulles de Francesc Macià a un panteó nacional i encomanar al Consell Executiu que presenti com més aviat millor un Projecte de Llei per a la realització d'aquesta idea.

Tercer. — Encomanar al Consell Executiu que concreti les iniciatives encaminades a perpetuar la memòria del President Macià en un Projecte de Llei que sigui expressió del reconeixement dels catalans i consagració simbòlica de les llibertats de la pàtria catalana; i

Quart. — Llevar la sessió en senyal de dol.

Palau del Parlament, 29 de desembre del 1933.

— Soler i Pla, Irla, Soler i Bru, A. Dot i Arxe, Fontbernat, Lluís Bru, Farreres i Duran i Cerezo.»

El Sr. President: Hi ha algun senyor Diputat que vulgui fer ús de la paraula?

El Sr. SOLÉ I PLA: Demano per parlar.

El Sr. ABADAL: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Solé i Pla, com a signant de la proposició.

El Sr. SOLÉ I PLA: Senyors Diputats: Aquesta proposició al peu de la qual he estampat la signatura no necessita pas una defensa. Per si sola és tan clara i tan precisa, que és el menys que podem acordar els Diputats aquí reunits per tal de fer reviure a cada instant la memòria de Francesc Macià. Nosaltres els que tinguérem fe en les seves paraules fa divuit anys, hem vist en part complert un primer acte del que ell tant volia i tant desitjava, hem vist complert el primer pas per la llibertat de Catalunya. Nosaltres, els que tinguérem fe aquell temps en les seves paraules, i que alguns hem vist disortadament apagar-se la llum d'aquell cervell i d'aquell cor, hem de prometre solemnement i davant els Diputats de Catalunya, fer tot el possible perquè el que ell havia predicat disset o divuit anys enrera, sigui efectivitat tant depressa com es pugui. Jo, en nom d'alguns Diputats d'aquest Parlament, en nom de molta altre gent que sense ésser Diputats ens han confiat el seu sentiment, hem de fer aquí una professió de fe en les paraules de Francesc Macià, en el que ara ha arribat i és complert i en el que nosaltres desitgem que així sigui. Aquesta professió de fe, permeteu-me que us la llegeixi — és molt curta, i no torbaré els vostres moments — perquè quedi en aquest DIARI DE SESSIONS, com a penyora del que nosaltres pensàvem i del que nosaltres farem conservant sempre el programa que Francesc Macià havia estatutit divuit anys enrera per a la llibertat de Catalunya. Aquesta professió de fe la diem ben clara i ben alta, com he dit, d'altres Diputats d'aquest Parlament i de la gent que ens ha confiat el seu pensament:

Després d'en Clarís, cap més català no ha fet tant per la República Catalana com en Francesc Macià i Llussà; si avui no és tal com voldríem el Governament de la nostra Pàtria i no ha tingut la llibertat de confederar-se amb les altres Repúbliques ibèriques, no fou culpa d'ell, sinó de què les coses no eren prou madures. L'honorable President de la Generalitat que acabem de perdre, el començament de sacrifici del qual per l'esdeveniment de la llibertat pàtria que tots recordem demostra la generositat immensa del seu cor, llença el seu pervindre personal per la idealitat que en-

treveia entre la fumera i les flames que abrusaren el cor de Catalunya en les Rambles de Barcelona; la seva força pren cada dia volada més alta; veu que aquella gent forastera que convertí al Nació Catalana en províncies de son reialme no tornaran mai el que varen prendre; veu que el cerc de l'esclavatge quasi ha destruït les entranyes de la seva terra i no veu altre remei per a guarir-la i refer-la que el donat pel gran patrici Clarís, la República; el que no es varen atrevir a proclamar la gent del 1714, allò que a les palpentes buscaven els cantonals del temps d'en Pi i Margall. Ell començà al 1915 els treballs entre el jovent de Barcelona i de la Catalunya tota, arrossegant abrandants darrera seu tots els somniadors catalans que entreveien la Catalunya alliberada, als que encisava la seva mirada ardenta i el seu gest de seguretat i fermesa. No tingué el temps que es necessita per a un treball de transformació d'esclaus en homes conscients i agosrats; quan la cosa madurava, ve la Dictadura, explosió manifesta d'anticatalanisme i d'antirrepublicanisme. Mentre quasi tots els catalans s'ajupien sota les contraccions epilèptiques d'aquell descendent de Felip V, ell amb uns escamots lleials, lluny de la seva pàtria, en contacte seguit amb el que quedava aquí de virior i d'odi a l'opressió de la monarquia borbònica, continua en l'exili més afros el treball de reconstitució de la nostra terra, de la Nacionalitat que es perdia i s'esfumava, perseguit ell i la seva família pels homes sense cor que oprimien Catalunya tot recordant-nos que eren descendents de Felip V i fustejant-nos el mot per la cara; perseguit per la policia d'aquella terra que ell tant havia estimat i tant havia contribuït a salvar amb aquella gent generosa que es baten valerosament en les pitjors batalles que els segles han vist, catalans fills de dones generoses que saberen fer-los estimar la mare gran que és la terra nostra. Per aquest home va internacionalitzar-se el plet de Catalunya, intentant la revisió del tractat d'Utrecht.

Ell, el gran català que amb el seu nom gloriós esboggerrava les multituds, que solament amb la seva paraula, amb el seu gest guanyà la República del 14 d'abril, com el qui fa sortir del no res un món mai imaginat.

Ja que a ell devem la proclamació de la nostra República i amb ella es proclamà la dels altres, cal honorar amb fets i no amb paraules la memòria que sempre viurà; ara en la memòria dels que l'hem vist, després en la llum de la història que engrandirà encara el miracle obrat per la voluntat d'un home.

I ara, en nom personal, faig vots perquè el riell que ha deixat el President Francesc Macià no tingui solució de continuïtat i poguem veure aviat la llibertat integral de la nostra Pàtria.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Abadal.

El Sr. ABADAL: Jo no voldria que en aquests moments s'entelés de la manera més petita la manifestació de sentiment, de condol per la mort del President Macià. Prescindeixo de totes altres consideracions amb referència a aquesta proposició, i faig present solament que els seus segon i tercer punt els crec jo en el dia d'avui

completament inoportuns, fora de lloc, encara. Si res més no fos, seria un encàrrec a un Govern d'una interinitat manifesta. És indubtable que quan el Parlament de Catalunya vulgui fer un acte que perpetui la memòria de Francesc Macià, ha d'ésser amb un Govern definitiu que neixi d'un President definitiu de la Generalitat de Catalunya.

Per això jo m'atreveixo a demanar als signants d'aquesta proposició, que vulguin suprimir en el dia d'avui el segon i tercer punt de la mateixa, perquè la pugui votar per unanimitat tota la Cambra.

El Sr. PRESIDENT: ¿Hi ha algun dels signants que vulgui parlar?

El Sr. COMPANYS: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Companys.

El Sr. COMPANYS: Amb profunda pena he de dir com a representant de la majoria d'Esquerra Republicana, que no ens és possible retirar cap extrem de la proposició que s'ha presentat, però si la minoria de Lliga Catalana creu que no pot votar aquesta proposició, nosaltres en aquest cas,

per tal de reproduir-la en una sessió ordinària, deixant a cadascú, no la responsabilitat, sinó el judici de l'opinió pública, la retirarem tota sencera.

El Sr. ABADAL: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Abadal.

El Sr. ABADAL: Jo crec que tenint aquesta proposició quatre punts clars i definits, podria votar-se per cada un dels seus punts amb l'objecte de que constés — com tenim nosaltres la voluntat de què consti — el nostre vot afirmatiu respecte al primer i quart dels punts que conté.

El Sr. COMPANYS: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Companys.

El Sr. COMPANYS: Si nosaltres hem de sotmetre aquesta proposició a la votació de la Cambra, també la retirem.

El Sr. PRESIDENT: Queda retirada la proposició.

En senyal de dol, s'aixeca la sessió.

(Són tres quarts de nou i vuit minuts de la vetlla.)

1. The first part of the report is a summary of the work done during the year.

2. The second part is a detailed account of the work done during the year.

3. The third part is a summary of the work done during the year.

4. The fourth part is a detailed account of the work done during the year.

5. The fifth part is a summary of the work done during the year.

6. The sixth part is a detailed account of the work done during the year.

7. The seventh part is a summary of the work done during the year.

8. The eighth part is a detailed account of the work done during the year.

9. The ninth part is a summary of the work done during the year.

10. The tenth part is a detailed account of the work done during the year.